

Curajul de a continua

Gala Teatrelor Naționale

Conducerea unui festival de teatru este, în ultima vreme, privită ca un proiect managerial. E natural și politicos ca orice manifestare care se respectă să se recomande printr-o mapă cuprinzând caietul-program cu afișul și, după buget, însemnul grafic imprimat pe mascotă, insignă, pix, tricou, baloane, pungă sau servietă etc. Chiar dacă cele de mai sus se justifică, indiscutabil, cantitatea lor nu este direct proporțională cu valoarea evenimentului. De cea din urmă se ocupă o altă listă, de astă dată de persoane, întotdeauna împărțite pe categorii și atribuții. Numele lor garantează, potrivit cu funcția, reușita "aventurii". Dar, spre deosebire de cum stau lucrurile în patria de origine a marketingului, la noi aspectul financiar (departamentul economic) le stămește frisoane organizatorilor și le restrânge simțitor ambițiile. În această situație, nici nu se mai pune problema "materialelor promoționale" când abia mai rămân bani pentru transportul trupelor și al invitaților, diurnă, cazare și multe alte amănunte imperios necesare. Dacă plățile sunt suportate în special de Ministerul Culturii, a continua este semn de mare cutezanță îndeosebi pentru directorii de festival. Să o pomesti din nou voiniceste, cunoscând foarte bine ce greutate iei asupra-ți fără a primi în schimb aproape nimic, seamănă mai curând cu martirajul.

Gala Teatrelor Naționale se petrece bie-

nal la Cluj – evident, la Teatrul Național – de opt ediții, ultimele trei fiind conduse de Doina Modola, critic de teatru. Este încurajator că, într-o perioadă în care se înființează companii particulare, Doina Modola s-a înverșunat să creadă în rostul controversatelor instituții de stat. De ce? Ne răspund cuvintele sale din 1994: este vorba de păstrarea echilibrului și de apărarea unei "vieți teatrale sănătoase". Teatrele Naționale nu sunt o galerie de muzeu, ci un mădular al aceleiași trup al teatrelor. Iar rostul acestei întâlniri este de a afla în ce stare se mai află el, mădularul, dacă e pe drumul cel bun ori, dimpotrivă, dacă are nevoie de reanimare.

Așadar, ce mai fac Teatrele Naționale? În primul rând, subliniez că le-am văzut la Cluj – ceea ce implică altă scenă decât cea proprie (dar măcar aceeași pentru toate montările), apoi, mai ales, altă acustică – și în Cluj, oraș ale cărui frumusețe și forță, fie și contradictorii, au dat cu siguranță din energia lor proaspeților sosiți de prin țară.

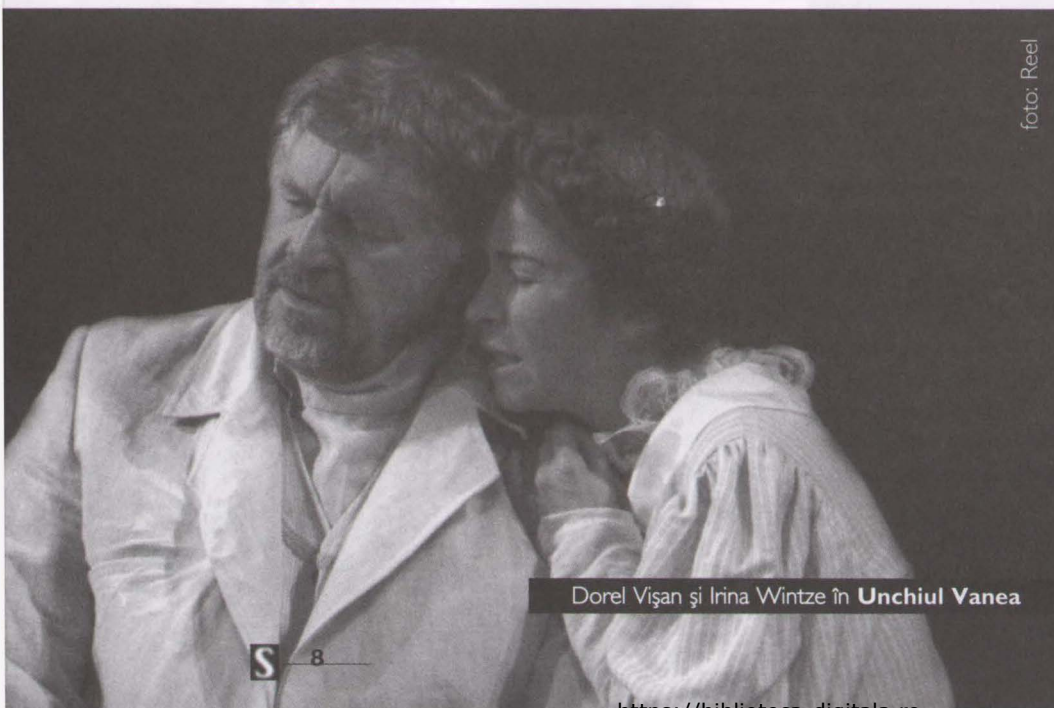
În legătură cu Teatrul Național de aici, cel dintâi lucru care m-a făcut atentă a fost nu atât sala, cu aspect prețios, împodobit de bijuterie, cât felul cum "se aude" în ea. Dacă la început nu deslușeam aproape nimic, mi-am dat seama pe parcurs că, de fapt, nu știam să ascult. Ceva anume din modul în care sunt construiți pereții face ca sunetele – altundeva sparte și reci – să

Marius Bodochi în **Bacantele**

fie, la emisie, învăluite într-un strat de aer care le proiectează înapoi mai blânde, ușor vătuite. De aceea, replica pare spusă în surdina și, când actorii nu o pronunță după toate regulile respirației, ea ajunge estompată la urechile spectatorului; sau nu ajunge deloc. Prin urmare, nimic nu mai poate ascunde lipsa dicțiunii sau a unei voci melodioase. Dar tot rezonanța dă mai multă intimitate spectacolului prin iluzia că te afli într-o sală cu scena lângă spectatori, nu în una à l'italienne. Aceasta a contat mai ales la spectacolele nocturne, când, fiind public puțin, acustica a sporit sentimentul de confidențialitate și căldura receptării. Reprezentațiile cărora le-am fost martoră mă fac să cred că teatrele înțeleg prin menirea lor de "Naționale" și altceva decât mult-discutata diversitate de repertoriu (dramaturgia românească: **Înviere** de Lucian Blaga, T.N. Târgu-Mureș și **Matca** de Marin Sorescu, T.N. Craiova; clasicii: **Bacantele** de Euripide, T.N. București, **Unchiul Vanea** de A.P. Cehov, T.N. Cluj-Napoca; dramaturgia contemporană: **Înșes de Castro** de Alejandro Casona, T.N. Târgu-Mureș, **Așteptându-l pe Godot** de Samuel

foto: Reel

Dorel Vișan și Irina Wintze în **Unchiul Vanea**

Beckett, T.N. Cluj-Napoca, **Teibele și demonul ei** de Isaac Singer, T.N. "Vasile Alecsandri" Iași, **Diavolii** de John Whiting, T.N. Timișoara). Aceste texte, deși montate de regizori total diferiți ca stil și viziune, au din punct de vedere scenic un numitor comun: însemnătatea "poveștii". Este aproape un lux pentru teatrul practicat în prezent, în care, cu cât firul epic este mai bine înghesuit sub delirul vizual sau auditiv al creatorilor, cu atât spectacolul e socotit mai "interesant". Rezultatul este plictiseala, care îi îndepărtează de teatru pe spectatorii obișnuiți, deoarece le dă impresia că au de-a face cu o artă abstractă, încâlcită, de neabordat. Chiar dacă, spre exemplu, **Bacantele** lui Măniuțiu folosește energii viscerale, adesea incontrolabile, dacă **Îlles de Castro**, în regia lui Mihai Lungeanu, cade uneori într-un sentimentalism ieftin de telenovelă, sau dacă **Teibele și demonul ei**, montată de Alexander Hausvater, se joacă nu prea justificat cu simboluri ale Cabalei, narațiunea poate fi urmărită. Înțelegi – lucru rar – că la una e vorba despre orgoliu și pedeapsă divină, iar la celelalte despre iubirea care biruie conveniențele și, respectiv, despre dragostea care, de când e firea, amestecă la un loc senzualitate și spirit. Spectacolele din Gală au însemnat pentru mine reabilitarea teatrului pentru public: sălile au fost pline de tineri clujeni, chiar și la ore din noapte destul de avansate.

Totuși, Gala a examinat nu numai ce și-a propus, adică Teatrele Naționale, ci și teatrul românesc în general. Scenei i s-au alăturat Teatrul Național de Televiziune (**Sub clar de lună**, adaptarea și regia: Dominic Dembinski) și Teatrul Național Radiofonic (**Recurs la judecata de apoi**, o dramaturgie de Cornel Udrea). Artiștii aflați la maturitatea creației au avut ca replică – pare-se, într-un soi de secțiune off – versiunea studenților, prin spectacolele Facultății de Litere, Catedra de Teatru: un Eugen Ionescu (**Englezește fără profesor**, clasa Marius Bodochi) și un Cehov (**Livada de vișini**, clasa Cristina Pardanschi/Cornel Răileanu). În plus: o aniversare emoționantă a celor 50 de ani de scenă ai Silviei Ghelan, ateliere de management-marketing (Aurelia Corbeanu) și de regie (Cătălina Buzoianu), expoziții de afișe, lansări de carte (una dintre ele, "Vremea cireșelor amare" de Dorel Vișan, a scos la iveală faptul că sensibilitatea acestui actor poate lua și forma, adesea bine găsită, a cuvintelor) și revista festivalului – cam greu de citit din cauza graficii și a hârtiei –, scrisă de studenții teatrologi clujeni.

Încă un aspect cu greutate în organizarea festivalului: grija pentru viitor, intenția prospectivă de care o "suspectez" pe vgilenta Doina Modola. Aproape jumătate din invitații Galei au fost tineri teatrologi chemați să învețe din experiența celor "trecuți prin viață". Pe de altă parte, sco-

foto: Reel

Miriam Cuibus în **Așteptându-l pe Godot**

pul atelierelor a fost tocmai pregătirea de buni manageri și de creatori avizați, cu ochi critic, dar mai ales informați, care, pe lângă sămânța de aventurier și rezistența cu care sunt înzestrați, să cunoască soluții la întrebările de acum.

Miriona Hărăbor

Sf flash

○ reapariție mult așteptată

Rod al unei (în principiu, laudabile) ambiții ministeriale, a reapărut revista "Teatrul Razi", deocamdată sub forma unui "număr special", legat de Festivalul Național de Teatru (când publicația a și fost lansată), (re)apariție de care ne bucurăm sincer. "Seria nouă" a revistei e scoasă mai ales de un contingent compact de tineri teatrologi (mulți, încă studenți), îndrumați de abnegația entuziastă a Floricăi Ichim, gazetar cu experiență și critic laureat anul trecut de UNITER pentru "întreaga activitate". Din cuprinsul acestui număr special (care, la o privire mai atentă, se dovedește a conține, de fapt, numerele 3, 4, 5 și 6/1998) ne-a reținut atenția în primul rând grupajul dedicat lui Jerzy Grotowski și întocmit de George Banu – secțiune de admirabilă altitudine teoretică. De aceea ne-a izbit, prin contrast, aerul improvizat al "modulului" dedicat Festivalului Național, unde domină citatele mai mult sau mai puțin reprezentative din presă despre montările din program. Tot pe principiul contrastului pare a fi alcătuită și secțiunea "Spectacole", incluzând,

într-o alăturare ce naște nu o dată confuzii, scrieri extrem de interesante ale regizorilor unor montări recenzate și recenzii propriuzise, semnate, multe dintre ele, de tinerii despre care vorbeam și care nu se ridică, toți, la nivelul de maturitate reclamat de cronica într-o revistă de specialitate. În fine, un alt contrast apare între calitatea (foarte bună) a cartonului copertei și grafica acestei coperte, unde "capul" (adică titlul) revistei e plasat nu... în cap, ci lateral și vertical, fiind, astfel, aproape ilizibil. De altminteri, ținuta grafică a publicației este în general în suferință – o suferință pe care nu o atenuază nicidecum grupajul de fotografii color de la sfârșit.

Deși notațiile de mai sus pot părea cam contondente (dar nu e oare bătaia ruptă din Rai?), salutăm cu simpatie colegială apariția revistei "Teatrul azi" și îi urăm "La mulți ani!" și "La mulți bani", – mai mulți, oricum, decât a căpătat până acum de la Ministerul Culturii...

"Scena"